

Lessuggesties voor de Middenbouw (6-9 jaar)

Op maandag 23 januari 2023 is het Internationale Dag van het Handschrift. Dat is ook de start van de Nationale Week van het Handschrift van 23-27 januari 2023. Deze lesbrief van het Platform Handschriftontwikkeling geeft suggesties rond het motto 'Schrijven met de hand in 2040'. Iedereen kan en mag deze lessuggesties naar eigen inzicht inzetten.

Schrijven met de hand in 2040

Toelichting voor leerkrachten

Deze lesbrief, gericht op leerlingen in groep 3 t/m 6, vermeldt diverse suggesties om de leerlingen, al doende, het thema te laten verkennen. In plaats van een strak lesschema kan gekozen worden uit één of enkele activiteiten. Ook de duur kan zelf worden bepaald, afhankelijk van de interesse van de leerlingen en de beschikbare tijd.

Het doel van deze lesbrief: samen actief en vakoverstijgend ingaan op de hoopgevende toekomst en het rijke verleden van ons waardevolle culturele erfgoed 'handschrift'.

Bron: Pixabay.com

Bron: Pixabay.com

Bron: Shutterstock.com

Groepsgesprek

Mensen schrijven al honderden jaren, bijvoorbeeld om elkaar berichten over te brengen. Als je een bericht kunt opschrijven, kan iemand anders het op een andere plaats en op een ander moment lezen, zonder dat je bij elkaar hoeft te zijn om het de ander persoonlijk te vertellen. Handig toch?

Door de eeuwen heen is er veel veranderd aan het schrijven met de hand. In het begin schreven mensen bijvoorbeeld met een ganzenveer op dierenhuiden (perkament) of met een soort naald in een plat stuk klei. Op deze manier is veel informatie over het verleden bewaard gebleven en zo weten we meer over de geschiedenis. Niet alleen de materialen waarmee wordt geschreven veranderen voortdurend, ook de letters die gebruikt worden zien er tegenwoordig heel anders uit dan vroeger. In dit filmpje zie je in het kort hoe het schrift ontstaan is en hoe het geworden is wat het nu is.

[YouTube-link](#) naar video 'Het schrift', afkomstig van [Watstaatdaer.nl](#)

Maar hoe zal het schrijven er in de toekomst uit zien? Dat weten we niet.

Deze informatie is een aanleiding voor een groepsgesprek: **'Hoe denk je dat schrijven eruit ziet over 20 jaar?'** Belangrijke input die nog toegevoegd kan worden in het gesprek, zijn de voordelen van schrijven met de hand ten opzichte van typen. Schrijven met de hand zorgt ervoor dat je beter onthoudt wat je hebt opgeschreven en het heeft een positieve invloed op het leren lezen. (Bron: [Schrijven of typen, wat is er beter? - Vernieuwenderwijs](#))

Vakoverstijgende opdrachten

Rondom het thema 'Schrijven met de hand in 2040' zijn er voor de middenbouw diverse vakoverstijgende activiteiten die aangeboden kunnen worden.

Koppeling met beeldende vorming

Laat de leerlingen zelf een boodschap 'schrijven' in kleitabletten, of met veren gedoopt in inkt (of bijv. ecoline) een brief schrijven op een vel papier.

Koppeling met wereldoriëntatie (geschiedenis, aardrijkskunde)

Afhankelijk van het thema dat op dat moment wordt behandeld binnen de lessen wereldoriëntatie, kan het schrift worden meegenomen. Denk bijvoorbeeld aan het bespreken van de Romeinse cijfers in de Romeinse tijd, hiërogliefen laten tekenen bij de Egyptenaren, gotische letters en mooi versierde hoofdletters laten maken in de Middeleeuwen, enz.

Opgaven per schrijffase

Leerlingen in de middenbouw bevinden zich in verschillende schrijffasen. Hieronder bieden we enkele opdrachten specifiek afgestemd op deze fasen:

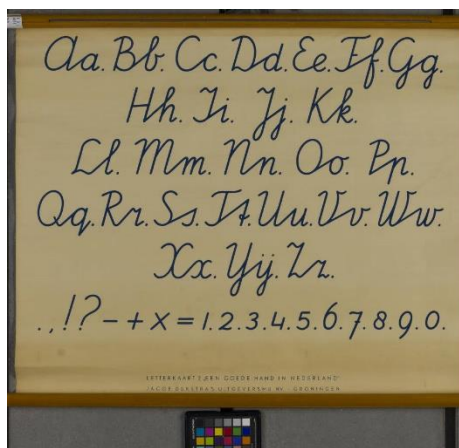
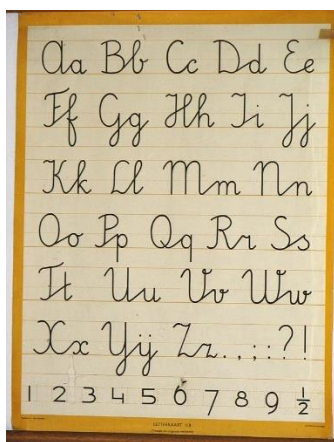
Aanvankelijke schrijffase (groep 3 en 4)

De meeste leerlingen in groep 3 en 4 zijn bezig met het aanleren van de schrijffletters, in blokschrift of verbonden schrift, in groep 3 de kleine letters en in groep 4 de hoofdletters. In deze fase is er veel aandacht voor het ontwikkelen van vorm- en trajectkennis. Onderstaande opdrachten kunnen dit ondersteunen.

Opgave – Verschillende letters

Verzamel enkele oude letterkaarten en voorbeelden van alfabetten en bespreek deze met de leerlingen. Vergelijk ze met de eigen letterkaart van de methode. Welke letters zijn anders? Wat is er anders? Welke vind je mooi, of niet mooi? Laat ze de letters ook zelf uitproberen. Welke zijn makkelijker of moeilijker te maken?

Deze opdracht zorgt ervoor dat de leerlingen nauwkeurig leren kijken naar de letters die ze zelf schrijven. Benadruk ook de overeenkomsten in de letters van het 'eigen' alfabet van de gebruikte methode. Waar staan haakjes? Waar zijn de lijnen recht en waar gebogen? Enz.

Bron: [Handschrift - Wikipedia](#)

Bron: [UB University of Groningen](#)

Opdracht – fantasiealfabet maken / geheimschrift ontwikkelen

Laat de leerlingen aan de slag gaan met (kleur)potloden om zelf hun eigen letters te ontwerpen. Het hoeft geen gemakkelijk leesbaar alfabet te zijn, de letters dienen wel ontcijferd te kunnen worden. Elke 'a' is dus gelijk, net als alle andere letters. Zorg ook voor een eigen 'letterkaart' met alle letters van A tot Z, met de methodeschrijfletters erbij.

Als het alfabet klaar is, schrijft iedereen een kort briefje aan iemand anders in de klas die het vervolgens samen met de 'letterkaart' gaat ontcijferen.

Voortgezette schrijffase (groep 5 en 6)

Gemiddeld hebben leerlingen pas aan het eind van groep 6 een geautomatiseerd handschrift. Tot die tijd is het van belang om veel schrijfkilometers te maken. Deze opdrachten kunnen daarbij helpen.

Opdracht – Schrijven aan je oudere ik over schrijven in de toekomst

Laat de leerlingen hedendaagse schrijfmogelijkheden zien die pakweg 25 jaar geleden nog niet bestonden of niet veel gebruikt werden (denk aan met een stylus schrijven op een tablet of smartphone, schrijven op een digibord, met stift op een wisbordje of whiteboard, met een digitale pen op speciaal papier, enz.) en vraag ze een brief te schrijven aan hun oudere ik in 2040. Geef het voorbeeld van een tijdscapsule die kan worden ingegraven en in de toekomst weer kan worden opgegraven.

Opdracht voor de brief: beschrijf hoe je denkt dat we in 2040 (over hoeveel jaar is dat?, hoe oud ben je dan?) schrijven? Heb je wel eens iemand met de hand zien schrijven op een tablet? Of op een andere manier, met een digitale pen op speciaal papier? Of schrijven we dan met een vinger in de lucht, met een hologram of met 3d pennen? Kunnen ze in de toekomst je brief van nu nog wel lezen?

Opdracht – Schrijfletters van de toekomst

Laat leerlingen voorbeelden zien van alfabetten van schrijfmethodes uit het verleden (zie hierboven) en vraag ze om zelf schrijfletters van de toekomst te ontwerpen. Opdracht: schrijf of teken hoe je denkt dat onze schrijfletters er in 2040 uit zullen zien.

Deze opdracht bevordert het bewustzijn van de schriftcriteria; wat maakt dat een letter A nog een A is, wanneer is een i een i? Wat kun je weglaten en wat niet?

Ilse van der Palen, januari 2023

Namens het Platform Handschriftontwikkeling.

Voor vragen en reacties, mail naar platformhandschriftontw@outlook.com

Ingezonden werkstukken maken kans op een leuke prijs!
platformhandschriftontw@outlook.com